

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Warszawa, 24 marca 2026 r.
Znak sprawy: RRE.wir.058.4.2026

Pan
Włodzimierz Czarzasty
Marszałek Sejmu RP

Dotyczy: interpelacji nr 15686 w sprawie sytuacji ekonomicznej i perspektyw rozwoju małych gospodarstw rodzinnych w Polsce

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na interpelację nr 15686 z dnia 4 marca 2026 r., złożoną przez Pana Wiesława Krajewskiego, Posła na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, przekazuję odpowiedzi na przedstawione w niej pytania.

Jak zmieniała się liczba małych gospodarstw rolnych w Polsce w latach 2010–2025, w szczególności gospodarstw o powierzchni do 5 ha oraz do 10 ha?

Łączna liczba gospodarstw w Polsce w 2023 (aktualnie dostępne dane) była o niemal 19% mniejsza niż w 2010 r. Spadek ten był przede wszystkim wynikiem ograniczenia liczby najmniejszych gospodarstw, podczas gdy liczba większych systematycznie rosła. Najsilniejsza redukcja dotyczyła gospodarstw o powierzchni poniżej 5 ha. Ich liczba obniżyła się z 831,4 tys. w 2010 r. do 622,6 tys. w 2023 r., czyli o ponad 25%. W konsekwencji ich udział w strukturze zmniejszył się o ponad 4 pkt proc. Mimo zmian gospodarstwa te dominowały i stanowiły ponad 50% wszystkich gospodarstw w Polsce.

Liczba gospodarstw w Polsce w latach 2010-2023 i zmiany zachodzące w poszczególnych klasach wielkości.

wielkość w ha	liczba gospodarstw w tys.					Zmiana	Struktura w %		zmiana w strukturze w pkt. proc.
	2010	2013	2016	2020	2023	2023/2010	2010	2023	
Łącznie	1506,6	1429,0	1410,7	1302,3	1227,0	81,4	100	100	
100 i powyżej	9,7	11,0	12,0	14,1	15,0	155,0	0,6	1,2	0,6
od 30 do 99,9 ha	52,2	61,0	62,8	70,8	74,1	142,0	3,5	6,0	2,6
od 10 do 29,9 ha	278,5	271,0	263,2	254,0	244,4	87,7	18,5	19,9	1,4
od 5 do 9,9 ha	335,0	308,2	306,2	282,6	271,1	80,9	22,2	22,1	-0,1
poniżej 5 ha	831,4	777,8	766,5	681,0	622,6	74,9	55,2	50,7	-4,4

Źródło: Eurostat

Jaki jest obecnie udział małych gospodarstw rodzinnych w ogólnej liczbie gospodarstw rolnych w Polsce?

Polskie rolnictwo charakteryzuje się dużym udziałem gospodarstw o małej powierzchni użytków rolnych. Mowa tutaj w pierwszej kolejności o gospodarstwach mniejszych tj. do 5 ha użytków rolnych (UR), których udział przekracza 50% łącznej liczby gospodarstw rolnych. Choć ich udział liczbowy jest znaczący, dysponują one jednak relatywnie niewielką częścią zasobów ziemi – 10,8% łącznej powierzchni UR. Trzeba podkreślić, że właściciele tych gospodarstw cechuje zazwyczaj mała skłonność do sprzedaży gruntów. Są to gospodarstwa, które w wielu przypadkach pełnią jedynie funkcję uzupełniającego źródła dochodów dla właścicieli i członków ich rodzin. Praca wykonywana w tych gospodarstwach jest zatem często działalnością wspierającą ich łączne dochody. W konsekwencji potencjał wzrostu produktywności i poprawy efektywności ekonomicznej jest w tych gospodarstwach ograniczony.

W Polsce w latach 2008-2025, łączna liczba gospodarstw rolnych zmniejszała się w tempie niespełna 20 tys. gospodarstw średniorocznie. W dużym stopniu ubytek ten dotyczył gospodarstw mniejszych, tj. do 5 ha UR zlokalizowanych w centralnej i południowo-wschodniej części kraju.

W rezultacie zachodzących procesów w strukturze gospodarstw rolnych w Polsce następuje stopniowe przesunięcie w kierunku jednostek większych obszarowo. Spadek znaczenia dotyczy gospodarstw najmniejszych, chociaż ich udział w strukturze obszarowej nadal jest dominujący.

Czy Ministerstwo prowadzi analizy dotyczące przyczyn likwidacji małych gospodarstw rolnych? Jeśli tak, jakie są główne wnioski z tych analiz?

Jedną z przyczyn zmniejszania się liczby małych gospodarstw rolnych jest m.in spadek opłacalności produkcji i możliwości konkurencyjności z dużymi, lepiej prosperującymi gospodarstwami rolnymi. Zaobserwować można odchodzenie przez takie gospodarstwa od prowadzenia działalności rolniczej na swoich gruntach, na rzecz wydzierżawiania tych gruntów gospodarstwom o większych powierzchniach.

Wniosek taki można wysnuć z badań przeprowadzonych w 2011 i 2020 r. przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej - Państwowy Instytut Badawczy.

Wynika z nich mianowicie, że gospodarstwa najmniejsze, tj. do 5 ha, oddają swoje grunty w dzierżawę innym podmiotom (38 % takich gospodarstw), zaś gospodarstwa największe, tj. o powierzchni 20 ha i większej – nie oddają gruntów w dzierżawę innym podmiotom, lecz powiększają swój areał biorąc w dzierżawę dodatkowe grunty.

Ponadto, z danych Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR) dotyczących gospodarstw ubiegających się o płatności bezpośrednie wynika, że w okresie 2020-2024 liczba gospodarstw do 5 ha zmniejszyła się o ok. 50,6 tys., a liczba gospodarstw do 10 ha o ok. 74 tys. Zestawienie szczegółowych danych przedstawiono w poniższej tabeli.

	Liczba beneficjentów płatności bezpośrednich [tys. szt.] w przedziale:	
	do 5 ha	do 10 ha
2020	661,9	952,8
2021	646,1	931,3
2022	638,2	917,7
2023	628,9	902,9
2024	611,3	878,9

Jednocześnie należy zauważyć, że udział tych rolników w populacji wszystkich beneficjentów płatności bezpośrednich (od ok. 1,3 mln w kampanii 2020 r. - do około 1,2 mln w kampanii 2024 r.) nie ulegał znaczącym wahaniom. W przypadku przedziału do 5 ha udział wynosił między ok. 51% a ok. 51,3%. Natomiast w przypadku przedziału do 10 ha udział wahał się między 73,3% a ok. 73,8%.

W PS WPR 2023-2027 interwencja I.10.5 „Rozwój małych gospodarstw” podlegała ewaluacji i został opublikowany stosowny raport – efekty rzeczowe (link: <https://www.gov.pl/attachment/8a55599d-bdf4-4382-bd55-4740a098d6e5>)

Z danych wynika, że beneficjenci PS WPR interwencji „Rozwój małych gospodarstw” po skorzystaniu ze wsparcia adresowanego dla nich rozwijają się i sięgają po pomoc z innych interwencji PS WPR, np. w dużej mierze z interwencji I.10.4 Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu (62 umowy), w drugiej kolejności z I.10.2 Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej (15 umów), i w trzeciej kolejności z I.10.3 Inwestycje zapobiegające rozprzestrzenianiu się ASF (4 umowy). Dane będą rosły wraz z dalszym procesem rozpatrywania wniosków i podpisywaniem kolejnych umów.

Jakie programy wsparcia skierowane są obecnie bezpośrednio do małych gospodarstw rolnych i jaka była liczba beneficjentów tych programów w latach 2022–2025?

Małe gospodarstwa rolne mogą korzystać z licznych instrumentów wsparcia w ramach Wspólnej Polityki Rolnej (WPR). Jednym z instrumentów są płatności bezpośrednie. Rozwiązania w ramach systemu płatności bezpośrednich na lata 2023-2027 zaprojektowane zostały w Polsce w taki sposób, aby w szczególności wspierać aktywne, małe i średnie gospodarstwa rolne, a więc gospodarstwa rodzinne. Realizowane to jest głównie poprzez zastosowanie płatności redystrybucyjnej (wsparcie do 30 ha). Preferencje dla małych i średnich gospodarstw zostały przewidziane również w ramach niektórych płatności związanych z produkcją oraz w ekoschematach.

Wdrożona została również płatność dla małych gospodarstw, która zastępuje pozostałe rodzaje płatności bezpośrednich. Dzięki tej płatności najmniejsze gospodarstwa (do 5 ha), a więc w przeważającej większości gospodarstwa rodzinne, mogą uzyskać wsparcie w znacznie uproszczonej formie, niewymagającej spełnienia od nich wszystkich warunków określonych dla innych płatności bezpośrednich. W przypadku gospodarstw, które nie korzystałyby z ekoschematów wysokość wsparcia jest wyższa. Liczba beneficjentów płatności dla małych gospodarstw w kampaniach 2023-2024 wynosiła odpowiednio: ok. 192,3 tys. oraz ok. 210,2 tys. W kampanii 2025 r. o płatność ubiegało się ok. 509 tys. rolników (całkowita liczba beneficjentów będzie znana po zakończeniu wypłat).

W ramach PS WPR jest wdrażana interwencja I.10.5 „Rozwój małych gospodarstw” skierowana do rolników posiadających gospodarstwa rolne o wielkości ekonomicznej mniejszej niż 25 tys. euro. Jest to interwencja typu inwestycyjnego, zaprogramowana w oparciu o art. 73 rozporządzenia 2021/2115 (rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2115 z dnia 2 grudnia 2021 r. ustanawiające przepisy dotyczące

wsparcia planów strategicznych sporządzanych przez państwa członkowskie w ramach wspólnej polityki rolnej (planów strategicznych WPR) i finansowanych z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) i z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz uchylające rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 i (UE) nr 1307/2013).

Wsparcie w ramach omawianej interwencji jest przyznawane w formie ryczałtu, na realizację biznesplanu, w którym określa się koszty operacji. Płatność ryczałtowa jest wypłacana w dwóch ratach. Wysokość ryczałtu (maksymalnie 85 % kosztów operacji) wynosi: 120 tys. zł – dla gospodarstw rozpoczynających działalność w zakresie wprowadzania produktów na rynek w ramach tzw. krótkiego łańcucha dostaw (rolniczy handel detaliczny, sprzedaż bezpośrednia, dostawy bezpośrednie) oraz dla gospodarstw prowadzących produkcję ekologiczną lub 100 tys. zł – dla pozostałych gospodarstw. Operacje mogą dotyczyć produkcji rolnej i przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie, rolniczego handlu detalicznego, sprzedaży bezpośredniej oraz dostaw bezpośrednich.

Celem interwencji „Rozwój małych gospodarstw” jest zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności gospodarstw, który powinien zostać osiągnięty, w szczególności, poprzez: powiązanie produkcji ze sprzedażą (skrócenie łańcucha dostaw), zmianę profilu produkcji, poprawę jakości produkcji, zwiększenie wartości dodanej produktu.

Dodatkowo, informuję, że zgodnie z harmonogramem naborów wniosków w ramach PS WPR w 2026 r., dostępnym na stronie ARiMR pod linkiem:

<https://www.gov.pl/web/arimr/harmonogram-naborow-wnioskow-ps-wpr-na-lata-2023-2027> aktualnie nie planuje się naboru wniosków w interwencji I.10.5. Tym niemniej, wykorzystanie środków w omawianej interwencji jest monitorowane i jeśli będą takie możliwości (np. w związku z tzw. oszczędnościami środków z poprzednich naborów), to potencjalnie można zaplanować kolejny naborów.

W zakończonej już realizacji PROW 2014-2020 w ramach działania M06.3 „Restrukturyzacja małych gospodarstw” pomoc otrzymało 69 054 beneficjentów na kwotę 4,14 mln zł.

Natomiast w PS WPR 2023-2027 w ramach interwencji I.10.5 „Rozwój małych gospodarstw” do dnia 8 marca br. zawarto 6 094 umowy na kwotę 629,36 tys. zł. Zrealizowano płatności w wysokości 456,43 tys. zł dla 5 535 beneficjentów.

Należy również podkreślić, że obecnie w MRiRW trwa analiza rozwiązań zaproponowanych w pakiecie legislacyjnym UE dotyczącym następnej perspektywy finansowej, w tym projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego warunki realizacji unijnego wsparcia w ramach wspólnej polityki rolnej na lata 2028–2034, m.in. pod kątem możliwości realizacji instrumentów wsparcia dla małych gospodarstw.

Jaki był średni poziom wsparcia finansowego przypadający na jedno małe gospodarstwo rolne w ramach programów realizowanych w ostatnich latach?

Średnia kwota wsparcia w ramach płatności dla małych gospodarstw wyniosła:

- ok. 2,75 tys. zł w kampanii 2023 r.
- ok. 2,54 tys. zł. w kampanii 2024 r.

Dane za 2025 r. będą znane w późniejszym terminie (ok. 2,50 tys. zł według stanu na dzień 8 marca 2026 r.).

W PROW 2014-2020 w ramach działania M06.3 „Restrukturyzacja małych gospodarstw” wysokość otrzymanego wsparcia wynosiła **60 tys. zł** na jeden projekt.

Natomiast w PS WPR 2023-2027 w ramach interwencji I.10.5 „Rozwój małych gospodarstw” średnia wartość uzyskanej pomocy wyniosła **103,28 tys. zł**.

Czy Ministerstwo analizuje wpływ struktury dopłat bezpośrednich na konkurencyjność małych gospodarstw rolnych w stosunku do dużych gospodarstw?

Płatności bezpośrednie są, co do zasady, przyznawane do powierzchni. Oznacza to, że gospodarstwo posiadające więcej kwalifikujących się gruntów rolnych otrzymuje wyższą sumaryczną kwotę płatności.

Kwestie dotyczące dystrybucji i ukierunkowania płatności bezpośrednich były analizowane w ramach prac nad Planem Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027. W części 3.4 ww. Planu przedstawiony został ogólny zarys w odniesieniu do celu sprawiedliwszej dystrybucji oraz skuteczniejszego i efektywniejszego ukierunkowania wsparcia dochodów.

Jak Ministerstwo ocenia wpływ obecnej polityki rolnej na proces koncentracji gruntów rolnych w Polsce?

Zarówno krajowa, polska polityka rolna jak i wspólna polityka rolna UE spowalniają proces koncentracji gruntów rolnych. Wpływ na to mają przede wszystkim płatności bezpośrednie, które są szczególnie istotne dla mniejszych dochodów. W Polsce udział

dopłat bezpośrednich w dochodach małych gospodarstw rolnych jest bardzo wysoki i często stanowi jedno z głównych źródeł dochodu gospodarstwa.

W badaniach opartych na danych FADN i Eurostat widać, że w małych gospodarstwach udział dopłat jest wyższy niż średnia krajowa i często przekracza 40–50% dochodu, ponieważ mają one niższe dochody z produkcji rynkowej. W niektórych przypadkach udział jest jeszcze większy, szczególnie gdy produkcja rynkowa jest niewielka. Oznacza to, że dochód małych gospodarstw w dużym stopniu zależy od płatności ze Wspólnej Polityki Rolnej.

Dla spowolnienia koncentracji gruntów znaczenie ma też cykliczność płatności bezpośrednich. Nie tylko poprawiają one dochód rolniczy, ale także stanowią zachętę do niesprzedawania gospodarstw, które corocznie generują płatności.

Ponadto, obecny stan prawny w zakresie obrotu nieruchomościami rolnymi również ogranicza nadmierną koncentrację gruntów rolnych. Instrumentami, dzięki którym nadmierna koncentracja gruntów rolnych jest ograniczona, były wprowadzone w ustawie z dnia 11 kwietnia 2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego¹ zasad, stanowiących, że: 1) nabywcą gruntów rolnych może być tylko rolnik indywidualny (tj. taki, który m.in. posiada nie więcej niż 300 ha), a także 2) zakaz nadmiernej koncentracji gruntów jako przesłanka wydania zgody Dyrektora Generalnego Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa na nabycie nieruchomości rolnych.

Jednocześnie przepisy te wspierają powiększanie (do określonej granicy 300 ha) gospodarstw rodzinnych.

Czy prowadzone są działania mające na celu zwiększenie dostępu małych gospodarstw do środków inwestycyjnych i modernizacyjnych?

W Polsce w przypadku gospodarstw rolnych w tym tych o małym potencjale ekonomicznym dostęp do kapitału jest czynnikiem o szczególnym znaczeniu dla przyszłego funkcjonowania i innowacyjności działalności produkcyjnej gospodarstwa. Dzieje się tak z uwagi na zwiększone zapotrzebowanie na środki inwestycyjne, gwarantujące realizację zamierzeń rozwojowych kierownika.

Od wielu lat są podejmowane działania mające na celu zwiększenie dostępu do środków na innowacje i modernizacje. Przykładem może być pomoc realizowane w ramach Wspólnej Polityki Rolnej. PROW 2014-2020: restrukturyzacja małych gospodarstw,

¹ (Dz.U. z 2025 r. poz. 1653), dalej: u.k.u.r.

którego celem było zwiększenie rentowności i konkurencyjności gospodarstw przez realizację inwestycji. PSWPR 2023-2027 - Rozwój małych gospodarstw. Pomoc przyznaje się na operację zapewniającą zwiększenie orientacji rynkowej gospodarstwa w wyniku jego restrukturyzacji w obszarze: a) produkcji rolnej lub produkcji rolnej i przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytworzonych w gospodarstwie metodami innymi niż ekologiczne, lub produkcji ekologicznej, lub rozpoczynania działalności w zakresie wprowadzania żywności (tylko produktów rolnych) na rynek w ramach KŁD (RHD, sprzedaży bezpośredniej lub dostaw bezpośrednich). Wspierane są inwestycje służące do prowadzenia produkcji rolnej, w tym ekologicznej, i przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie.

Czy Ministerstwo planuje wprowadzenie dodatkowych instrumentów wsparcia dedykowanych wyłącznie gospodarstwom rodzinnym o niewielkiej powierzchni?

W Polsce zasadne jest utrzymanie różnej wielkości rodzinnych gospodarstw rolnych, w tym również tych o małej powierzchni/skali produkcji. Należy zauważyć, że każde z nich pełni odmienną funkcję gospodarczą, społeczną czy środowiskową. Nie oznacza to, że małej wielkości gospodarstwa jako jedyne wymagają wsparcia. Aktualnie jest prowadzony proces przygotowania nowej perspektywy finansowanej (okres 2028-2034). W ramach którego zwraca uwagę na obecność w krajobrazie rolniczym różnej wielkości gospodarstw rodzinnych a przygotowywana rozwiązania będą dostawne do ich potrzeb.

Ukierunkowanie wsparcia na dochody oraz na inwestycje w mniejszych gospodarstwach znalazło się w założeniach do Wspólnej Polityki Rolnej po 2027. Komisja Europejska zaproponowała wsparcie dla mniejszych gospodarstw rolnych.

Propozycje prawne dają możliwość wpierania mniejszych gospodarstw w latach 2028-2034 zarówno poprzez płatności bezpośrednie jak i poprzez inwestycje. Decyzje MRiRW dotyczące konkretnego charakteru wsparcia będą podejmowane w późniejszym terminie, ponieważ prace dotyczące okresu 2028-2034 dopiero się rozpoczęły.

Czy opracowywana jest długofalowa strategia utrzymania i rozwoju gospodarstw rodzinnych jako podstawowego modelu polskiego rolnictwa?

W Polsce funkcjonuje Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030, w której przywołano długoterminową wizję polskiej wsi i polskiego rolnictwa.

Została ona zatwierdzona Uchwałą nr 193 Rady Ministrów z dnia 17 października 2023 r. w sprawie przyjęcia aktualizacji „Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030” (M.P. poz. 1214)) <https://monitorpolski.gov.pl/MP/2023/1214>).

Zgodnie z jej zapisami Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi dąży do osiągnięcia wizji polskiego rolnictwa zdefiniowanej w tej strategii, zakładającej, że podstawą ustroju rolnego są gospodarstwa rodzinne podlegające szczególnej ochronie państwa.

Rolnictwo rozwija się w sposób zrównoważony i odpowiedzialny. Krajowy sektor rolno-spożywczy gwarantuje bezpieczeństwo żywnościowe kraju, wykorzystuje nowoczesne technologie i krótkie łańcuchy dostaw. W rolnictwie zostały zatrzymane niekorzystne zmiany struktury demograficznej oraz znacząco zwiększono odporność produkcji rolnej i rybackiej na kryzysy.

Wizja polskiego rolnictwa - podstawą ustroju rolnego są gospodarstwa rodzinne podlegające szczególnej ochronie państwa. Rolnictwo rozwija się w sposób zrównoważony i odpowiedzialny. Krajowy sektor rolno-spożywczy gwarantuje bezpieczeństwo żywnościowe kraju, wykorzystuje nowoczesne technologie i krótkie łańcuchy dostaw. W rolnictwie zostały zatrzymane niekorzystne zmiany struktury demograficznej i znacząco zwiększono odporność produkcji rolnej i rybackiej na kryzysy.

Z wyrazami szacunku

z up. Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Małgorzata Gromadzka

Sekretarz Stanu

/podpisano elektronicznie/

Do wiadomości:

Kancelaria Prezesa Rady Ministrów